

NIKOLAJ ANDREJEVIČ

RIMSKIJ-KORSAKOV

18. 3. 1844 – 21. 6. 1908

„Jedinečné orchestrální zvukomalby, vlnění a bouření živlů, šumot a táhlá kantiléna lesů, hájů a stepí, hlasy přírody a fantazie, která vede do neviditelných měst pohádkového světa, jemné předivo ruské lidové melodiky i kouzlo orientu – to charakterizuje mistra hudebních barev, ruského skladatele Nikolaje Rimského-Korsakova.“ (Mirko Očadlík)

V pokrokové a vážené šlechtické rodině gubernátora Rimského-Korsakova se dne 18. března 1844 narodil syn Nikolaj Andrejevič. Rodné městečko Tichvin, ležící asi 180 km od St. Petěrburgu, žilo svým poklidným životem stranou velkoměstského ruchu. Lidové tradice a zvyky, melodiku ruské lidové písně stejně jako tradice staroruského kostelního zpěvu zde malý chlapec vstřebával v přirozeném prostředí. Kultivované rodinné prostředí Nikolajův časný zájem o hudbu podporovalo: *„Ve dvou letech jsem již rozeznal všechny melodie, které mě matka zpívala, a ve třech letech nebo čtyřech jsem dovedl doprovázet svého otce při hraní na klavír údery na buben.“*

Nikolaj hrál od dětství na klavír, chodil na hodiny k místním učitelům, od 14 let komponoval. Hudba nebyla odpovídající pro kariéru chlapce z dobré rodiny, a proto vstoupil do školy pro námořní kadety v St. Petěrburgu (1856-62). Po absolutoriu podnikl dokonce tříletou námořní plavbu kolem světa a dojmy z cesty našly později odraz v jeho hudbě. *„Kouzelně krásný je tropický oceán se svým blankytem, kouzelně krásné je tropické slunce i oblaka, ale noční tropická obloha je na oceáně to nejkrásnější...“* napsal ve svém *Letopise mého hudebního života*.

Již za studií v St. Petěrburgu se Rimskij-Korsakov věnoval hudbě a navštěvoval koncerty i operu. Jeho znalosti se rozšiřovaly, jak v klavírní technice, tak v hudební teorii, znalosti nástrojů, schopnosti instrumentace i orchestrace. Pohyboval se mezi nadšenými hudebníky-amatéry, zúčastňoval se debat o smyslu a poslání hudby. V St. Petěrburgu vznikla skupina Mogučaja kučka (Mocná hrstka, Ruská pětka), která

soustředila skladatele, většinou amatéry. Vedle námořního důstojníka Nikolaje Rimského-Korsakova to byli Balakirev (hudební samouk), Borodin (chemik, vojenský lékař), Kjuj (technický důstojník) a Musorgskij (důstojník, později bezvýznamný úředník).

Svoji první symfonii Nikolaj Rimskij-Korsakov dokončil během plavby na moři, její provedení v roce 1865 pokládal za začátek své hudební kariéry. V roce 1871 přijal místo profesora kompozice a orchestrace na petěrburgské konzervatoři, přestože si byl vědom svých nedostatků ve znalostech. V dalších letech se rozešel s hudebním amatérismem. Neustále se vzdělával a dokonale zvládl kompoziční řemeslo. Jako pedagog byl pokračovatelem tradiční ruské lidové školy a vychoval řadu úspěšných žáků (Glazunova, Arenského, Stravinského, Prokofjeva a další).

Nikolaj Rimskij-Korsakov se úplně vzdal své námořní kariéry, ale přijal místo inspektora ruských vojenských námořnických orchestrů (1873-84). Začal se uplatňovat i jako dirigent. Několik let byl dirigentem cyklu Ruské symfonické koncerty v St. Petěrburgu. Byl existenčně zajištěn a v červenci roku 1872 se oženil s Naděždou Purgoldovou, která byla nejen krásná žena, ale i vynikající klavíristka. Manželství bylo harmonické a šťastné.

Sedmdesátá léta byla dobou, kdy se Rimskij-Korsakov rozsáhle zabýval ruskou lidovou tvorbou. Ruská melodika, svět pohádek a ruských pověstí našly odraz především v operní tvorbě: pohádka *Sněguročka* (1881), *Štědrovečerní noc* (1894, podle Gogola), *Sadko* (1896, text i hudba na náměty ruských bylin), *Pohádka o caru Saltánovi* (1900, obsahuje brilantní orchestrální mezihru *Let čmeláka*, která se hrála a hraje snad ve všech nástrojových úpravách). Rimskij-Korsakov vykouznil svým jedinečným uměním pravé pohádkové prostředí, okouzující barvami a vůněmi a prodchnuté lyrismem.

V díle Rimského-Korsakova se projevuje i jeho zaujetí orientální hudbou: „*Poslouchaje bachčisarajské hudebníky, po prvé jsem se seznámil s východní hudbou a domnívám se, že mne trvale okouzčila.*“ Záliba v orientálních motivech zaznívá v překrásně barvitě instrumentaci skladby *Španělské capriccio* (1887), suitě *Šeherezáda* (1888) i opeře *Zlatý kohoutek* (1907, podle Puškina). Kouzlo orientu promlouvá plnou silou a přenesení posluchače do dalekých východních krajů.

Podle pamětníků byl Nikolaj Rimskij-Korsakov noblesní člověk. Byl pracovitý a důsledný, především sám k sobě. Nesnášel druhořadost. „*Mořil jsem se až k šílenství,*“ napsal kdysi. Jeho hudební odkaz je obdivuhodný: 15 oper, 3 symfonie, symfonické básně a suity, komorní hudba, četné písně a další skladby.

Celoživotní úsilí nezůstalo bez následků na jeho zdraví. Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov zemřel 21. června 1908 ve věku 64 let na svém venkovském statku v Ljubensku.

Jeho skladby udivují jedinečným uměním instrumentace a svou barvitostí okouzlují i dnešní posluchače.